

นักเขียน และนักเขียน รางวัลซีไรต์แห่งสยาม

ผลงานที่เป็นสมบัติของวงการวรรณกรรมของชาติไทย
ประวัติชีวิตส่วนตัวของนักเขียนแห่งสยาม
ผลงานนักเขียนรางวัลซีไรต์

ผู้แต่ง **ลำจุล ชวบเจริญ**

ดวงกมลพับลิชชิ่ง
นำเสนอหนังสือดี มีคุณค่า

ນັກເຂີຍນ ແລະນັກເຂີຍນ ຮາວວັດຊີໂຣດ໌ແຫ່ງສຍາມ

๘๘

ສຳຊຸສ ສົມເສວີນຸ

คำนำสำนักพิมพ์

บทความร้อยกรอง ร้อยแก้ว กาพย์ กลอน โคลง ฉันท์ กว่าจะเอาคำต่างๆ มาร้อยเรียงขึ้นมาได้จากท่านๆ นักเขียน และนักเขียนรางวัลซีไรต์ ไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับตัวอักษร ถือได้ว่าเป็นปูชนียบุคคลทีเดียว ให้หนอนทั้งหลายได้ความรู้ ความคิด และการจินตนาการ เพื่อมาใช้ในชีวิตประจำวัน ข้อเขียนต่างๆ ได้ประโยชน์สำหรับผู้อ่านมากทีเดียว ได้นำมาศึกษาทางด้านการเรียน การสอน ในหมวดของภาษา และวัฒนธรรม

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมประวัติและผลงานของแต่ละพระองค์ และแต่ละท่าน เพื่อเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังได้รับความยกย่องสรรเสริญ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป

ด้วยความปรารถนาดี
สำนักพิมพ์ดวงกมลพับลิชชิง

คำนำผู้เรียบเรียง

ขอเรียนให้ท่านผู้อ่านทราบเป็นเบื้องต้นก่อนว่า นักเขียนและนักเขียนรางวัลซีไรต์แห่งสยามที่ข้าพเจ้าเรียบเรียงขึ้นมาี้ มิได้เรียบเรียงประวัติชีวิตที่ล้วงลึกของนักเขียนสยาม แต่เรียบเรียงขึ้นมาเพื่อให้ทราบว่าการวรรณกรรมสยามในอดีตที่ผ่านมา มีผู้ใดบ้างที่มีผลงาน ร้อยกรอง ร้อยแก้ว โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ทั้งนี้ มิได้จำกัดเฉพาะผลงานของสามัญชนเท่านั้น เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน พระราชวงศ์ชั้นสูง ขุนนางข้าราชการที่มีผลงาน ข้าพเจ้าได้นำมาร้อยเรียงไว้ในที่นี้ด้วย

และขอเรียนให้ท่านผู้อ่านทราบเป็นเบื้องต้นมาว่า ประวัติชีวิตส่วนตัวของนักเขียนแห่งสยามแต่ละท่านนั้น ข้าพเจ้าผู้เรียบเรียงถือเป็นสิทธิส่วนบุคคล จะกล่าวถึงเพียงเล็กน้อยเท่าที่จำเป็น จะไม่ล้วงล้ำล้วงลึกไปมากกว่านั้น ส่วนผลงานของแต่ละท่าน จะกล่าวถึงให้มากที่สุดว่ามีผลงานอะไร ประเภทใด โดดเด่นมากน้อยเพียงไร เพื่อเกียรติคุณของท่าน

ขอเรียนให้ท่านผู้อ่านทราบเป็นเบื้องสุดท้ายว่า นักเขียนบางท่านนั้น เป็นสมดังที่พระเจ้าไตรสไว้ในพระธรรมปฐมกาล ๓ : ๑๗-๑๙ ว่า

**“...เจ้าต้องกลับไปเป็นดิน เพราะเราสร้างเจ้ามาจากดิน
เจ้าเป็นผงคลีดิน และจะต้องกลับเป็นผงคลีดินดังเดิม...”**

เหลือไว้เพียงผลงานที่ท่านเหล่านั้นเรียบเรียงร้อยกรองไว้ในโลกวรรณกรรม มิได้ย่อยสลายกลับกลายเป็นดินเช่นเจ้าของ และผลงาน

ของทุกท่าน จะยืนยงคงทนแนกเช่นศิลาจารึกอันแข็งแกร่งไม่มีวันย่อยสลาย
เก็บรักษาไว้ศึกษาหาความรู้ เป็นคลังความรู้ สำหรับอนุชนรุ่นต่อไปอย่าง
ไม่มีที่สิ้นสุด

นักเขียนแห่งสยามจำนวนมาก ข้าพเจ้าเรียบเรียงขึ้นมาจาก
เอกสารเผยแพร่ของกรมศิลปากร ข้าพเจ้านำมาเป็นโครงสร้าง แล้วข้าพเจ้า
จะนำผลงานที่โดดเด่นของท่านเหล่านั้น ที่ข้าพเจ้ามีอยู่ เสร็จแต่งเข้าไป
ในรายละเอียดเชิงลึก ซึ่งเป็นการเผยแพร่ผลงานของท่านเหล่านั้นให้
หนักแน่นมากยิ่งขึ้น

มีจำนวนไม่น้อย ที่เอกสารเผยแพร่ของกรมศิลปากรมิได้นำมา
เผยแพร่ แต่ผลงานของท่านเหล่านั้นน่าสนใจมาก ผลงานบางเรื่องโดดเด่น
และมีชื่อเสียงมาก แต่ข้าพเจ้ามีประวัติและผลงานของท่านในตู้สมุดส่วนตัว
ก็นำมาเผยแพร่พร้อมนี้ด้วย

ขอเรียนให้ทราบก่อนว่า หนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าเน้นนักเขียน
รุ่นเก่าที่ส่วนมากท่านเสียชีวิตไปแล้ว ทั้งผลงานไว้เป็นสมบัติของวงการ
วรรณกรรมของชาติไทย ทั้งผลงานไว้ให้คนคว่ำ ทั้งผลงานไว้ให้หาความ
บันเทิงเชิงสร้างสรรค์ ในห้องสมุดแห่งชาติท่าわสุกรี และห้องสมุด
ย่อยประจำจังหวัด ในห้องสมุดประจำวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยทั่ว
ราชอาณาจักร รวมถึงในตู้สมุดส่วนตัวปัจเจกบุคคล เช่นของข้าพเจ้าที่มี
มากกว่าพันเล่ม

นักเขียนรุ่นเก่าๆ เหล่านี้ ข้าพเจ้าจัดไว้ในกลุ่มนักเขียน **ภาคที่หนึ่ง** นักเขียนรุ่นใหม่ๆ ที่ได้รับรางวัล “ซีไรต์” เกือบทั้งหมดยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน ข้าพเจ้าจัดไว้ในกลุ่มนักเขียน **ภาคที่สอง**

มีนักเขียนอีกท่านหนึ่ง มีผลงานมากมาย กรมศิลปากรมิได้นำพระประวัติและผลงานมาเผยแพร่ นักเขียนท่านนี้ข้าพเจ้ารู้จักและมีผลงานของท่านมากมาย จะถือว่าข้าพเจ้าบกพร่องหากมิได้นำพระประวัติและผลงานจำนวนมากมายของท่านมาเผยแพร่ ขอเรียนให้ท่านผู้อ่านทราบว่าคุณมีความสามารถนิพนธ์ความเรียงเชิงประวัติศาสตร์ใช้ภาษาธรรมดาให้อ่านง่าย ชวนติดตาม เป็นการบันทึกหน้าประวัติศาสตร์อีกหน้าหนึ่งที่เราควรทราบเป็นอย่างยิ่ง พระราชวงศ์ท่านดังกล่าวคือ

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์

ขอได้รับความปรารถนาดีจากผู้เรียบเรียง

ลำจุล ฮวบเจริญ

๕ เมษายน ๒๕๕๕

สารบัญ

ภาคที่ ๑ นักเขียนแห่งสยาม

๕๖

๑. พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ร.๕	๑
๒. พระบาทสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ร.๖	๑๕
๓. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ	๒๓
๔. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์	๒๙
๕. หม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรื	๔๗
๖. ก. สุรางคนางค์	๕๑
๗. น้อย อินทนนท์	๕๕
๘. ศรีบูรพา	๕๙
๙. ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์	๖๗
๑๐. มนัส จรรยงค์	๗๓
๑๑. ดอกไม้สด	๗๙
๑๒. ยาขอบ	๘๑
๑๓. ป. อินทรปาลิต	๘๗
๑๔. คามหุโณ	๙๓
๑๕. น.ม.ส.	๙๗
๑๖. ว.ณ ประมวลวุฒารค	๑๐๙
๑๗. อ. อุตากร	๑๑๓
๑๘. สันตสิริ	๑๑๙
๑๙. สุชีพ ปุญญานุภาพ	๑๒๑
๒๐. น.พ. เสนอ อินทรสุศรี	๑๒๓

๒๑. ปกรณ์ ปิ่นเฉลียว	๑๒๗
๒๒. กุลทรัพย์ รุ่งฤดี	๑๓๑
๒๓. ก. ศยามานนท์	๑๓๕
๒๔. กฤษณา อโศกสิน	๑๓๙
๒๕. ทมยันตี	๑๔๓
๒๖. สุวรรณี สุคนธา	๑๔๕
๒๗. นายตำรวจ ณ เมืองใต้	๑๔๗
๒๘. ผกาવી อุตตโมทย์	๑๔๙
๒๙. สันต์ เทวรักษ์	๑๕๓
๓๐. อาจินต์ ปัญจพรค์	๑๕๕
๓๑. น. นพรัตน์	๑๖๑
๓๒. พนมเทียน	๑๖๓
๓๓. ว. ณ เมืองลุง	๑๖๕
๓๔. หลวงวิจิตรวาทการ	๑๖๙
๓๕. นรารดี	๑๗๗
๓๖. วลีษฐ เดชกุญชร	๑๗๙
๓๗. หยก บุรพา	๑๘๓
๓๘. ชวงศ์ ฉายะจินดา	๑๘๕
๓๙. เสณีย์ เสาวพงษ์	๑๘๙
๔๐. ลำเนา หิริโอตัมปะ	๑๙๑
๔๑. ไทน้อย	๑๙๕
๔๒. โปต้น	๑๙๗
๔๓. ระพีพร	๒๐๓
๔๔. ชัยคุปต์	๒๐๗
๔๕. อมรวาดี	๒๑๑

๔๖. อ. ไชยวรศิลป์	๒๑๓
๔๗. เหม เวชกร	๒๑๗
๔๘. เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	๒๒๑
๔๙. ร. จันทพิมพะ	๒๒๕
๕๐. นิมิตร ภูมิถาวร	๒๒๗
๕๑. ช. แสงเพ็ญ	๒๒๙
๕๒. ยโสธร	๒๓๓
๕๓. ดวงใจ	๒๓๕
๕๔. ศรีรัตน์ สถาปนวัฒน์	๒๓๗
๕๕. เพ็ญแข วงศ์สง่า	๒๓๙
๕๖. เสฐียร พันธงชัย	๒๔๓
๕๗. เสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป	๒๔๗

ภาคที่ ๒ นักเขียนรางวัลซีไรต์

รางวัลซีไรต์	๒๖๓
๑. คำพูน บุญทวี	๒๖๗
๒. เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	๒๗๐
๓. อัศศิริ ธรรมโชติ	๒๗๒
๔. ชชาติ กอบจิตติ	๒๗๔
๕. คมทวน คັນธนู	๒๗๗
๖. วาณิช จรุงกิจอนันต์	๒๗๘
๗. กฤษณา อโศกสิน	๒๘๐
๘. อังคาร กัลยาณพงศ์	๒๘๑

๙. ไพฑูรย์ ธัญญา	๒๘๓
๑๐. นิคม รวยยวา	๒๘๕
๑๑. จิระนันท์ พิตรปรีชา	๒๘๖
๑๒. อัญชัน	๒๘๘
๑๓. มาลา คำจันทร์	๒๙๐
๑๔. ศักดิ์สิทธิ์ มีสมสืบ	๒๙๑
๑๕. ศิลา โคมฉาย	๒๙๓
๑๖. ชชาติ กอบจิตติ	๒๙๕
๑๗. ไพวรินทร์ ขาวงาม	๒๙๖
๑๘. กนกพงศ์ สงสมพันธุ์	๒๙๗
๑๙. วินทร์ เลียววาริณ	๒๙๘
๒๐. แร่คำ ประโยคำ	๓๐๐
๒๑. วิมล ไทรนิ่มนวล	๓๐๒
๒๒. โชคชัย บัณฑิต	๓๐๔
๒๓. ปราปดา หุ่ยน	๓๐๖
๒๔. เตือนวาท พิมวณา	๓๐๘
๒๕. เรวัตร์ พันธุ์พัฒน์	๓๑๐
๒๖. บินหลา สันกาลาคีรี	๓๑๒
๒๗. งามพรรณ เวชชาชีวะ	๓๑๓
๒๘. มนตรี ศรีรงค์	๓๑๕
๒๙. วัชร สัจจะสารสิน	๓๑๗
๓๐. อุทิศ เหมาะมูล	๓๑๙
๓๑. ชะการีย์ยา อมตยา	๓๒๐
๓๒. จเด็จ กำจรเดช	๓๒๒
บรรณานุกรม และคำชี้แจงของผู้เรียบเรียง	๓๒๔

ภาคที่ ๑ นักเขียนแห่งสยาม

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
หรือ สมเด็จพระปิยมหาราช

ทรงเป็นพระราชโอรสใน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

และสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี

พระราชสมภพเมื่อวันอังคารที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๓๙๖

ขึ้นครองราชย์วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๑

สวรรคตวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๓

พระชนมพรรษา ๕๘ พรรษา ทรงครองราชย์ ๔๒ ปี

ทรงเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๕ แห่งราชวงศ์จักรี ทรงมี
ผลงานพระราชนิพนธ์ทั้งกาพย์กลอนและร้อยแก้วไว้มากมาย นักวรรณคดี
ยอมรับว่า ทรงเป็นกวีชั้นเยี่ยมในเชิงกาพย์กลอน และร้อยแก้ว ในด้าน
กาพย์กลอน ก็ทรงพระราชนิพนธ์ไว้มาก **ลิลิตนิทราชาคริต** ก็เป็นอีก

ผลงานหนึ่ง เป็นพระราชนิพนธ์ที่ทรงแปล และเก็บความจากหนังสืออื่น สมาคมวรรณคดีได้อธิบายพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ไว้ว่า มีลักษณะการ ประพันธ์ที่อ้างไว้ข้างต้นบริบูรณ์ คือ **“มีลักษณะคำประพันธ์ที่ดีที่สุด ๕ ประการ”** คือ

- ✦ แต่งถูกต้องตามข้อบังคับโดยเคร่งครัดหนึ่ง
- ✦ ความดีเด่นหนึ่ง
- ✦ สัมผัสดีหนึ่ง
- ✦ ความไพเราะหนึ่ง
- ✦ และไม่แต่งอย่างกลอนพาไปอีกหนึ่ง

แต่ที่นับว่าดีเลิศก็เพราะมีข้อความดีเด่นที่คนทุกชั้นอ่านเข้าใจ แม้จะเป็นเรื่องแขก ถึงตอนเพราะก็เพราะอย่างมีรสชาติ พูดถึงลักษณะละเอียด ก็ดีเลิศ ตรงไหนที่เป็นความรู้ก็ทรงพระราชนิพนธ์แทรกเข้าไป เช่น สี ของวัน ขนบธรรมเนียมของราชสำนักอาหรับโบราณ และภาคี ตอน ขบขันก็ทรงพระราชนิพนธ์ใช้ถ้อยคำเหมาะแก่กาลเทศะและบุคคล ใคร อ่านได้ทั้งความรู้และความบันเทิงทั้งนั้น ตอนที่ไพเราะก็ไพเราะอย่าง จับใจ ข้าพเจ้าผู้เรียบเรียงอดไม่ได้ที่จะอัญเชิญพระราชนิพนธ์ ร่าย โคลง ๒ โคลง ๓ โคลง ๔ ให้ผู้อ่านได้สัมผัสความไพเราะอย่างเป็น รูปธรรมเพียงเล็กน้อย เนื้อหาจะไม่ปะติดปะต่อให้อ่านเนื้อเรื่องอย่าง ย่อท้ายบทนี้ ดังต่อไปนี้

ร่าย

จักบรรยายนิทาน **มานในเรื่องอาหรับ** ฉบับอังกฤษแปลแปลง แสดงเป็นสยามพากย์ หลากแต่เพรงไปมี เพื่อการปีใหม่หมาย ให้สบาย ชื่นชม บรมวงศานุวงศ์ ทุกพระองค์ทั่วหมด จึงคัดจดข้อความ **ทำเป็น**

กลอนลิลิต ประดิษฐ์โดยย่อพอเรียง เพียงพอรูเรื่องจบ ปางปรารภได้อัน ดูจูงทราบเรื่องนั้น เสรีจลันทุกอัน แลนา

แต่ปางบรรพยังมี เจ้าธานีในประเทศ เขตอาหรับรมย์สถาน
ไพศาลโสโตบุรี **ศรีแบกแดदनคร** ภูธรครองยุติธรรม ผดุงเขตชั้นทสี่มา
ฝูงประชาสำราญ พันภัยพาลพิบัติ ดัดความเมืองชื่อตรง ไปเว้นทรงดำริ
ตริจาตุรราชการ คือวิจารณ์คุณโทษ ประโยชน์ผลผู้ทำ กรรมชอบผิดแต่ให้
ชอบชอบให้ควรการ **หนึ่ง**วิจารณ์ทั่วทุกซ์ สุขอำมาตย์ราษฎร ดับอภิศณ
ถ้อยความ ตามสมควรคุณโทษ **หนึ่ง**ตริประโยชน์พารา ประมวลมาซึ่ง
ราชทรัพย์ โดยฉบับบูรพา เลี้ยงศาสนาณาจักร บริรักษนครโดยควร
หนึ่งไต่สวนการศึกษา ระลึกภายนอกใน เพื่อราญไพรยุทธ์ ทุกทิศประทุษ
ป้องกัน สรรพภัยผ่อนปรน จาตุรณย์ราชกิจ บพิตรบไว้หฤทัย เสนา
ในพนักงาน ภูบาลย่อมแปลงองค์ ลงเป็นพาณิชเพศ หวังสืบเหตุหนา...

๗๙

“ในกาลนั้นพาณิช ผู้หนึ่งสถิตในนคร เคยสัจจรค้าขาย แต่
ปางกายยังสะคราญ จนตราบกาลชราภาพ บรรลุลาภแก่หลาย
มีบุตรชายสุดสวาท เณรียวนลาดว่องไวหาร จึงชานานามนิยม
สมชื่อในศาสนา เรียก**อาบุญะขัน** พาณิชพลันป่วยหนัก ผลักทรัพย์
มอบแก่บุตร อาการทรุดสิ้นชนม์...

...นำสมบัติบิดา มาปันเป็นสองภาค ส่วนหนึ่งหากจำหน่าย
จ่ายซื้อบ้านเรือนสวน ซื้อตึกควรคนเช่า เป็นเรือนเย้าเก็บค่า ทุก
ถิ่นท่ามากหลาย...อีกส่วนอันยังเหลือ เล่นพื้นผิอไปยั้ง ตั้งเลี้ยง
เพื่อนพวกพ้อง เล่นขับร้องฟ้อนรำ...ยี่งนา”

๘๐

โคลง ๒

การค้าขายเร็ดร้าง
แต่เข้าจนยาม

สาวงามสาวช่วงใช้
จัดพร้อมเพรียงมาน

สาวสะคราญไม่น้อย
ขับร้องบำเรอ

พรรคพวกเกลอพรั่งพร้อม
เล่าข่าวอุดม (เล่า = เหล่า)

พูดบรรทมสอดคล้อง
จิตฟังยินดี

เล่นบวญว้างว่าง
ตึกนา

สาวขับสาวรำให้

รู้่นรู้่นรำเรียบร้อย
รมย์แะ

นั่งแน่นกินเลี้ยงล้อม

ฟังแต่คำเพราะพริ้ง
ยี่งนา

โคลง ๓

ล่องขวบปีหนึ่งประมาณ
บเนิ่นเลยหน้อยแล้

เพื่อนคิดถอนตนออก
ต่างต่างแต่คิดช้าง

มิช้าสิ้นทรัพย์ตน
แลบเห็นหน้าได้

ไปควรเฉยแฉะอยู่
ฟังท่านสั่งสอนให้

ทรัพย์ศฤงคารพร่องแท้
จักสิ้นทุนรอน แล้วนา

บอกธุระป่วยบ้าง
บิตพริ้วไปมา เยี่ยมเลย
เพื่อนสักคนหนึ่งไซ้
แต่เพียงปรับทุกข์ ฤา

สู่มารดาจักได้
ปลดเปลื้องกังวล ใจนา

โคลง ๔

ลูกเอยยามยากแล	ยามมี
บรรพตเท่าธุลี	เปรียบไว้
สุภาชิตพาที	ทำนกล่าว
ดั่งแม่จกั่วให้	ลูกน้อย จงยิน
เพื่อนกิน สิ้นทรัพย์แล้ว	แห้งหง
หาง่าย หลายหมื่นมี	มากได้
เพื่อนตาย ถ้ายแทนซี-	วาอาตม์
หายาก ผากผีใช้	ยากแท้ จักหา

โคลง ๔ บทนี้ ถือเป็นโคลงอัจฉริยะ แฝงสัจธรรมความเป็นจริงในชีวิต เป็นสุภาชิตสอนคนในการคบเพื่อนเพราะ **เพื่อนกิน** นั้น **หาง่าย** เกื่อนกกลาตเต็มบ้านเต็มเมือง เคาะระฆังแกงเดียว มากันเป็นฝูงเต็มโต๊ะในพริบตา พलयกยอปอปั่นตามแต่จะสรรหามาเจรจาพะเน้าพะนอ

ยามเมื่อทรัพย์สิ้นเงินทองหมดลงเมื่อไร เมื่อออกปากขอความช่วยเหลือ ต่อให้ตีฆ้องร้องป่าวได้ยินไปถึงสวรรค์ชั้นฟ้าสูงสุดคือชั้นที่หก ชื่อ ปรมิ มิติ สวัดตี ก็หาผีผู้ใดได้ยินยลไม่ **เพื่อนตาย** ช่าง **หายาก** เสียจริง ๆ

เป็นโคลง ๔ ที่แพร่หลายมาก เป็นอมตะมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ข้าพเจ้าผู้เรียบเรียง ขออัญเชิญเรื่องย่อของ **ลิลิตนิทราชาคริต** มาเรียนเสนอท่านผู้อ่านได้ทราบแก่นของเรื่องแต่ต้นจนจบ ในคำนำหนังสือเล่มนี้บางส่วนแจ้งว่า

จากหนังสือเรื่อง พันหนึ่งราตรี บางแห่งเรียก พันเอ็ดราตรี (๑๐๐๑) นี้ ได้ทรงเลือกนิยายข้างท้ายเล่มเรื่องหนึ่งมาทรงดัดแปลง เป็น พระราชนิพนธ์ **นิทราชาคริต** นี้ขึ้น มีเรื่องย่อต่อไปนี้

ความย่อของเรื่อง

นิยายอาหรับราตรีเรื่อง **นิทราชาคริต** นี้ เกิดขึ้น ณ ดินแดน ประเทศอิรัก (ในสมัยโบราณคืออาณาจักรเมโสโปเตเมีย-ลุ่มจูล) ซึ่งตั้งอยู่ท่ามกลางกลุ่มชนเผ่าอาหรับทางเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ เมืองหลวงคือ นครแบกแดด องค์ราชาแห่งประเทศนี้เรียกว่า **พระเจ้ากาหลิบ** นิยายเรื่องนี้มีเรื่องราวเล่าสืบกันมาดังนี้ คือ พระเจ้ากาหลิบพระองค์หนึ่งทรงพระนามว่า **พระเจ้าฮารูนอาลราชจิต** หรือ **พระเจ้ากาหลิบฮารูนอาลราชจิต** ซึ่งเชื่อกันว่าสืบทายาทมาแต่ **พระมะหะหมัด** ผู้เป็นศาสดาแห่งอิสลามิกชน ในสมัยเมื่อพระองค์เสวยราชสมบัติ ณ กรุงแบกแดดนั้น เป็นยุคที่บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองและมั่งคั่งมาก เพราะพระองค์ทรงเอาพระทัยใส่ปกครองไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินด้วยความเป็นธรรม ทรงออกสืบสวนเรื่องราวทุกซอกซอญของราษฎรด้วยพระองค์เอง โดยทรงปลอมแปลงเป็นพ่อค้าเที่ยวสัญจรไปตามเมืองต่าง ๆ อยู่เป็นนิตย ด้วยเหตุนี้ราษฎรในนครของพระองค์จึงอยู่กันด้วยความร่มเย็น และทำมาหากินอย่างปกติสุขสืบมา

ต่อไปขอเรียกพระองค์สั้น ๆ ว่า **พระเจ้ากาหลิบ** ซึ่งก็คือพระองค์เดียวกัน ในกาลครั้งนั้นยังมีทายาทของนายพาณิชนผู้มั่งคั่งคนหนึ่งในนครแบกแดด เป็นผู้เฉลียวฉลาด เจรจาพาทีเป็นที่ต้องใจผู้คนทั้งหลายมีนามว่า **อาบูหะซัน**

เมื่อบิดาสิ้นชีพแล้ว เขาเกิดคิดสนุกตามประสาคนหนุ่ม โดยแบ่งทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนหนึ่งซื้อที่ดินเรือกสวนไร่นา และตึกรามบ้านช่องไว้ให้คนเช่า อีกส่วนหนึ่งสำหรับหาความสำราญ โดย

การเลี้ยงดูเพื่อนฝูงทั้งสุรานารี และไม่คิดทำการค้าขายเยี่ยงบิดาอีกต่อไป
อาบู่หะซันประพาศิเช่นนี้อยู่ราวปีเดียว เงินทองทั้งหลายก็หมดสิ้นลง

ต่อไปขอเรียก อาบู่หะซัน สั้นๆ ว่า อาบู่

อาบู่ จึงไปเที่ยวยืมเงินเพื่อนฝูง เพราะอย่างไรเสียบรรดาเพื่อน
เหล่านั้นคงคิดถึงคุณที่ตนเคยเลี้ยงดูมาแต่ก่อน แต่อาบู่ ก็ต้องผิดหวัง
เพราะบรรดาเพื่อนฝูงเมื่อรู้ว่าอาบู่ ยากจนลง บ้างก็หลบหน้าเสีย บ้าง
ก็ว่าตนเองยากจนลงเหมือนกัน บ้างก็ทำไม่รู้จัก และบ้างก็ใส่ทุปตีจน
อาบู่ บาดเจ็บก็มี อาบู่ เสียใจมากที่ตนคบเพื่อนผิด เมื่อสำนึกตัวได้ก็
ตั้งสัตย์ในใจว่า จะไม่คบเพื่อนฝูงในกรุงแบกแดดต่อไปอีกเป็นอันขาด จาก
นั้นเขาก็พากเพียรเก็บหอมรอมริบและตั้งหน้าปากเพียรค้าขายใหม่ ใน
ไม่ช้าก็กลับมั่งคั่งขึ้นอีกเหมือนเดิม ความอยากคบเพื่อนก็เกิดขึ้นอีก แต่ครั้ง
นี้อาบู่ ตั้งใจว่า จะคบแต่เพื่อนต่างเมืองเท่านั้น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน
ความรู้และจะคบหาเพียงคนเดียว ต่อไปเมื่อพบปะอีกก็จะทำเป็นไม่รู้จัก

เย็นวันหนึ่ง **พระเจ้ากาหลิบ** ซึ่งปลอมพระองค์เป็นพ่อค้ามาจาก
เมืองมูศลุส มีทาสผิวดำร่างยักษ์ คอยพิทักษ์พระองค์มาด้วยคนหนึ่ง เสด็จ
มาเกือบถึงเขตบ้านอาบู่ อาบู่ จึงเชื่อเชิญพ่อค้าต่างถิ่นเข้าไปเลี้ยงดู
ในบ้านของตน และบอกให้รู้ด้วยว่าจะต้อนรับเพียงคนเดียว พระเจ้ากาหลิบ
เห็นแปลกก็รับเชิญ

อาบู่ ได้สั่งพระเจ้ากาหลิบว่า เมื่อจะกลับให้ปิดประตูบ้านให้ด้วย
ในขณะที่บริโภคอาหารและดื่มสุราเมรัยกันอย่างสนุกสนานนั้น พระเจ้า
กาหลิบทรงพยายามลงถามถึงชีวิตของอาบู่ และความเป็นไปของราษฎร
ในกรุงแบกแดด อาบู่ ก็เล่าความจริงของชีวิตตน ตลอดจนสิ่งทุกซ์เชิญ
ที่ราษฎรกำลังประสบ เช่น อีแมนกับอาจารย์และศิษย์ทั้งสี่ประพาศิตน
ชั่วช้า คุกคามความเชื่อถือในทางลัทธิศาสนาของราษฎรในตำบลนั้น และ
ยังพูดด้วยความคร่ำใจต่อไปอีกว่า ถ้าตนได้มีโอกาสเป็นพระเจ้ากาหลิบ

สักวัน ก็จะมีอันจะพบกับพวกอาจารย์เหล่านั้นมาเขียนประจานเพื่อให้
หลาบจำ

ตกตึกพระเจ้ากาหลิบจึงโรยยาสลบลงในถ้วยสุราให้อาบุญ ต้ม เมื่อ
อาบุญ สิ้นสติแล้ว ก็รับสั่งให้ทาสผิวดำแบกอาบุญ กลับเข้าวังทันที

พระเจ้ากาหลิบทรงสั่งให้แต่งกายอาบุญ ด้วยเครื่องทรงอย่าง
กษัตริย์ ทรงกำชับขุนนางน้อยใหญ่ ตลอดจนนางสนมกำนัลทั้งหลาย ให้
ปฏิบัติต่ออาบุญ เหมือนดังปฏิบัติต่อพระองค์ทุกประการ เพื่อพระองค์จะ
ทรงแอบทอดพระเนตรอาบุญ เล่นเป็นการสนุกสนาน

ครั้นรุ่งเช้า อาบุญ ลืมตาขึ้นในห้องบรรทมอันวิจิตรตระการตา
พร้อมด้วยสาวสนมกรมในซึ่งมีรูปโฉมงดงามคอยเฝ้าอยู่เรียงราย
ตนเองก็แต่งกายด้วยเครื่องทรงของกษัตริย์ ทำให้อาบุญ คิดว่าตนฝัน
ไป แต่พวกสาวสนมและเหล่าอำมาตย์น้อยใหญ่ ต่างก็ยืนยันว่าเขาคือ
พระเจ้ากาหลิบจริง ๆ

อาบุญ จึงเคลิ้มคิดไปว่า ตนเป็นพระเจ้ากาหลิบจริง ๆ เมื่อเสด็จ
ออกจากราชการโดยมีอำมาตย์ผู้ใหญ่นามว่า **เมศเรอ** เป็นผู้นำออก
ท้องพระโรง **ไภยพา** ผู้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่และแกรนด์วีเซย์ได้เข้าเฝ้าเพื่อ
กราบทูลคดีต่างๆ อาบุญ ผู้ดำรงตำแหน่งพระเจ้ากาหลิบชั่วข้ามคืน
ก็ตัดสินใจได้ถูกต้อง พร้อมทั้งสั่งให้พวกนครบาลไปจับตัวอีแมนกับ
อาจารย์สี่คนมา แล้วสั่งลงโทษพร้อมประจาน

เมื่อเสร็จชำระคดีอีแมนแล้ว พระเจ้ากาหลิบอาบุญ ก็สั่งไภยพา
ขุนนางผู้ใหญ่ให้นำทองคำหนึ่งพันลี้มไปให้นางจอบแก้วผู้เป็นมารดา
ของพระเจ้ากาหลิบอาบุญ อีกด้วย

เมื่อตกค่ำ ขณะพระเจ้ากาหลิบอาบุญ เสวยพระกระยาหาร นาง
กำนัลนามพวงไข่มุก ลอบเอายาสลบโรยลงในถ้วยสุราให้อาบุญ กิน เมื่อ

อาบูก สิ้นสติแล้ว พระเจ้ากาหลิบรับสั่งให้เปลี่ยนเครื่องแต่งตัวของอาบูก ด้วยชุดเดิม และสั่งทาสผิวดำคนเดิมให้แบกอาบูก ไปส่งให้ถึงบ้าน

รุ่งขึ้นเวลาบ่าย อาบูก รู้สึกตัวตื่น แต่ยังไม่พร้อมที่จะรับฟังความสนุกสนานต่างๆ ในพระราชวัง โดยสำคัญตนว่ายังเป็นพระเจ้ากาหลิบอยู่ ครั้นมารดาเตือนให้รู้ตัวว่าตนคืออาบูก ก็กลับบันดาลโทสะพาลทุบตีมารดา บรรดาชาวบ้านจึงช่วยกันจับอาบูก ส่งโรงพยาบาลโรคจิต อาบูก ถูกโบยตีจนสาหัส จึงรู้สึกตัวกลับมีสติถูกต้องเช่นเดิมอีกครั้งหนึ่ง

หนึ่งเดือนต่อมา พระเจ้ากาหลิบก็ทรงปลอมพระองค์มาพบอาบูก อีก และทรงกระทำต่ออาบูก เหมือนเดิม คือโรยยาสลบลงในถ้วยสุราในตอนดึก แล้วก็ให้ทาสผิวดำแบกอาบูก ไปสู่วัง เมื่ออาบูก ตื่นขึ้น และได้รับการยืนยันจากนางก้านัลและข้าราชการบริพารว่าตนคือพระเจ้ากาหลิบจริงๆ อาบูก ก็เคลิ้มใจไปอีก ในครั้งนี้เกิดสนุกสนานจนลุกขึ้นเต้นระบำกับนางก้านัลประดุจตัวตลก

ในที่สุด พระเจ้ากาหลิบซึ่งทรงแอบทอดพระเนตรอยู่ สุดจะอดกลั้นได้ ก็ทรงพระสรวลลั่นออกมา เมื่ออาบูก ทราบว่า พ่อค้าผู้เป็นมิตรของตน คือองค์พระเจ้ากาหลิบ ก็เข้าไปขอพระราชทานอภัยโทษ

พระเจ้ากาหลิบทรงแต่งตั้งให้อาบูก รับราชการอยู่ในราชสำนัก พร้อมทั้งพระราชทาน **นางนอชาตอลอวัตต์** นางข้าหลวงของ**พระนางโซบิเด** ให้เป็นภรรยาของอาบูก ด้วย

อาบูก กับอวัตต์ ได้อยู่กินร่วมกันมาอย่างมีความสุข เขาทั้งสองได้จับจ่ายใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือย จนในที่สุดเงินทองที่ได้รับพระราชทานก็หมดลง อาบูก จึงออกอุบายว่า ตนจะไปทูลพระเจ้ากาหลิบว่านางอวัตต์ตาย เพื่อจะได้รับพระราชทานเงินทองในการปลงศพ ส่วนนางอวัตต์ก็ให้ไปทูลพระนางโซบิเดว่าอาบูก ตาย จะได้รับพระราชทานเงินทองมาเช่นเดียวกัน

ในที่สุด อุบายของอาบูน นี่ทำให้พระเจ้ากาหลิบทรงทะเลาะกับพระนางโซบิเดว่าใครตายกันแน่ ทั้งสองพระองค์จึงเสด็จมาเรือนอาบูน ก็พบว่า ทั้งอาบูน และนางอวัตต์ทำเป็นนอนตายด้วยกันทั้งคู่ พระเจ้ากาหลิบจึงตรัสว่า ถ้าใครบอกได้ว่า ใครตายก่อนจะได้ทองพันลี้ม พอสุดเสียงตรัส ทั้งอาบูน และอวัตต์ก็ลุกขึ้นพร้อมๆ กัน พร้อมกับกราบทูลว่า ตนตายก่อน ทำให้สองกษัตริย์และคนทั้งหลายชบชั้นหัวเราะกันครั้นครอง

เรื่องก็จบลงด้วยอาบูน และนางอวัตต์ได้รับพระราชทานอภัยโทษ และได้รับพระราชทานทองคำอีกคนละพันลี้ม

นอกเหนือจากพระราชนิพนธ์ด้านโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอนแล้วยังมีผลงานพระราชนิพนธ์ร้อยแก้ว เช่น พระบรมราชาธิบาย เรื่องจดหมายความทรงจำของพระเจ้าไปยิกาเธอ กรมหลวงนรินทรเทวี (พระองค์เจ้ากู หรือเจ้าครอกวัดโพธิ์) แต่กวีนิพนธ์ที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางคือ **พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน** พระราชนิพนธ์ฉบับนี้ทรงเริ่มนิพนธ์ เมื่อวันพุธที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๙ นับถึงปัจจุบันพระราชนิพนธ์ฉบับนี้มีอายุถึง ๑๐๕ ปีแล้ว

พระราชนิพนธ์ชิ้นนี้เป็นพระราชหัตถเลขาที่ทรงมีถึงสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้านิมิตร์มณฑล (หญิงน้อย) ซึ่งดำรงตำแหน่งราชเลขาธิการฝ่ายในอยู่ในสมัยนั้น ระหว่างที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานยังประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรป โดยทางเรือ และรถไฟเป็นระยะๆ เพื่อรักษาพระวรกายตามคำแนะนำของแพทย์ประจำพระองค์

ระหว่างเสด็จพระราชดำเนิน ทรงมีพระราชหัตถเลขาบรรยายถึงการเดินทาง สิ่งที่พบเห็นรวมถึงวัฒนธรรมประเพณีทุกแห่งทุกที่ ตั้งแต่เสด็จออกจากกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ (พ.ศ. ๒๔๔๙) จนกระทั่งเสด็จกลับถึงพระนครเมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๖ (พ.ศ. ๒๔๕๐)

การเสด็จประพาสครั้งนี้ ใช้เวลายาวนานถึง ๒๓๗ วัน^๑ รวมพระราชหัตถเลขาจำนวนทั้งสิ้น ๔๓ ฉบับ ทรงพระราชนิพนธ์ได้ดีมาก ใช้ภาษาง่ายๆ ธรรมดาๆ อ่านสนุก

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงนิพนธ์ในหัวข้อ “อธิบายตำนานหนังสือเรื่องไกลบ้าน” ไว้ตอนหนึ่งว่า (สะกด-การันต์ตามต้นฉบับ แต่จัดย่อหน้าให้ใหม่ตามความเห็นสมควร)

“หนังสือเรื่องไกลบ้านนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อเสด็จไปยุโรปครั้งหลัง อย่างเคยทรงพระราชนิพนธ์เรื่องระยะทางในเวลาเสด็จประพาสทางไกลมาแต่ก่อน ครั้งนี้ทรงพระราชนิพนธ์เปลี่ยพระราชนิพนธ์พระราชหัตถเลขา พระราชทานมายังสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้านิมิตร์ดิศล ซึ่งสนองพระเดชพระคุณสมเด็จพระบรมชนกนาถฯ เปนตำแหน่งราชเลขาธิการฝ่ายในอยู่ในสมัยนั้น แลพระราชทานพระบรมราชานุญาตมาให้ผู้อื่นอ่านได้อีกบ้าง เมื่อพระราชหัตถเลขามาถึงหลายฉบับเข้าด้วยกัน ผู้ที่ได้อ่านเห็นว่า เรื่องเสด็จประพาสซึ่งดาร์สเล่ามาในพระราชหัตถเลขามีข้อความต่างๆ เช่น ทรงพรรณาสสิ่งซึ่งได้ทอดพระเนตรเห็น แลกกิจการซึ่งได้ทรงทราบ ทั้งกระแสพระราชดำริห์วินิจฉัยในเรื่องนั้นๆ น่าอ่านยิ่งนัก จึงกราบบังคมทูลไปว่า เรื่องราวต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในพระราชหัตถเลขานั้น ถ้ารวบรวมพิมพ์เปนหนังสือขึ้นสักเรื่องหนึ่ง เห็นจะเป็นประโยชน์มาก

พระราชทานพระราชหัตถเลขาตอบมาว่า จะพิมพ์ก็ได้ แต่จะต้องตัดความซึ่งไม่ควรโฆษณาออกเสียบ้าง เมื่อเสด็จกลับจะทรงตรวจตัดต้นฉบับให้พิมพ์ เรียกว่าเรื่อง “ไกลบ้าน” เป็นการยุดัดนี้ตั้งแต่เมื่อยังเสด็จอยู่ในยุโรป

^๑ ในสมัยนั้น วันที่ ๓๑ มีนาคม เป็นวันสิ้นปี วันที่ ๑ เมษายน เป็นวันเถลิงศกใหม่

ครั้นเสด็จกลับคืนมาถึงพระนคร เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๐ มีรับสั่งว่า หนังสือเรื่องไกลบ้านนั้น ควรจะพิมพ์ให้ทันจำหน่ายที่ร้านหลวง ในงานไหว้พระประจำปี ณ วัดเบญจมบพิตร อันมีกำหนดกลางเดือนอ้ายในปีนั้น ตรงกับวันที่ ๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ แต่ทรงติดพระราชกิจต่างๆ จะหาเวลาทรงตรวจต้นฉบับไม่ได้ จึงดำรัสสั่งให้ข้าพเจ้า^๒ เป็นผู้ตรวจต้นฉบับ และจัดการพิมพ์ตามที่ได้ทรงพระราชดำริห์ไว้

การพิมพ์หนังสือเรื่องไกลบ้านครั้งแรกต้องรีบเร่งทำให้ทันงานดังกล่าวมา จึงต้องพิมพ์ออกจำหน่ายที่ละตอน กำหนดเอาพระราชหัตถเลขาฉบับหนึ่งเป็นตอนหนึ่ง ถึงกระนั้นก็พิมพ์ทันจำหน่ายงานวัดเบญจมบพิตรแต่บางตอน แล้วพิมพ์ตอนหลังๆ ต่อมาเป็นลำดับ จนครบจำนวนพระราชหัตถเลขา ๔๓ ฉบับ เป็นหนังสือ ๑๘๕๐ หน้ากระดาษ กำหนดให้รวมเย็บเป็นสมุดเล่มใหญ่ ๔ เล่มด้วยกัน เรื่องตำนานหนังสือไกลบ้านมีดังพรรณนามานี้”

จะขออัญเชิญพระราชหัตถเลขาบางฉบับ สั้นๆ เรียงเสนอ ดังนี้

พระราชหัตถเลขาฉบับที่ ๑

คืนที่ ๑

เรือมหาจักรี

วันพุธ ที่ ๒๗ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕

ลูกหญิงน้อย

พอตั้งใจว่าจะเขียนหนังสือมาบอกข่าวให้รู้เป็นส่วนตัวต่างหาก

^๒ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (พระองค์เจ้าชายดิศกรกุมาร) ทรงเป็นพระอนุชาต่างพระมารดากับรัชกาลที่ ๕

จากที่จะรู้ทางราชการ แต่จะเขียนด้วยกระดาษาหนาแลดีกว่านี้ก็จะโดนหักไป จึงเขียนแผ่นใหญ่แลให้กระดาษาบางๆ เช่นนี้ ว่าทาง**ลมจับ**^๓ ก็เสียค่าส่งน้อย...

ท่านผู้อ่านคิดเหมือนผมผู้เรียบเรียงใหม่ว่า แม้พระมหากษัตริย์ผู้ทรงสมบูรณาญาสิทธิราช พระองค์ท่านจะทำอย่างไรก็ได้ แต่ในพระจิตสำนึกทรงเห็นว่าเป็นการสิ้นเปลือง ก็ทรงใช้จ่ายแต่พอเพียง ใช้กระดาษาน้ำหนักมากเปลืองค่าส่ง จึงทรงใช้แต่กระดาษาบางๆ เปลืองค่าส่งน้อย

คืนที่ ๖

เรือมหาจักรี

วันจันทร์ที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๖

ณ วันนี้ เรือมหาจักรีทอดสมหน้าเมืองสิงคโปร์ ที่ท่าโบเนียว-กัมปนีวอฟ ทรงเล่ามาในพระนิพนธ์ว่าเมืองสิงคโปร์ให้แสงสว่างริมถนนทั่วไปด้วยตะเกียงแกส ประทับร่อยอยู่ที่นี้ ๓ คืน

พระราชหัตถเลขาฉบับที่ ๒

คืนที่ ๘

เรือนอทเยอรมันลอยด์ ชื่อชักเซน กำลังเดินทางต่อ

วันพุธที่ ๓ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๖

ฉบับนี้ทรงเล่าถึงลักษณะเรือชักเซนที่ทรงเหมาลำเดินทางไปยุโรปว่ามีรายละเอียดอย่างไรบ้าง ทรงเล่าอย่างละเอียดียบ อ่านแล้วนึกภาพออก รัชกาลที่ ๕ ทรงมีอัจฉริยภาพในทางบรรยายให้เห็นเป็นรูปธรรมดีจริงๆ

^๓ ลมจับ เป็นคำแผลง หมายความว่าตระหนี่

พระราชหัตถเลขาฉบับที่ ๙

คืนที่ ๓๒

เมืองเยนัว

วันเสาร์ที่ ๒๗ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๒๖^๔

ทรงบรรยายว่าการเดินทางด้วยเรือลื่นสุดที่นี่ เมืองเยนัวอยู่ทางภาคเหนือของอิตาลี ติดกับฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ และออสเตรีย ในยุโรปนี้ทรงเสด็จพระราชดำเนินทางรถไฟเป็นหลัก รายละเอียดในยุโรปนี้มีมากมายสุดพรรณนา ผู้เรียบเรียงไม่สามารถนำเสนอได้ ขอแนะนำให้อ่านหากมีโอกาส

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จประพาสยุโรป ๒ ครั้ง ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๔๐ ภายหลังเกิดวิกฤติ ร.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖) ๔ ปี ในครั้งนั้นสยามเสียดินแดนไปมากมาย ทรงคับแค้นพระราชหฤทัยถึงกับทรงพระประชวร ทรงมีพระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์พระราชทานแด่ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ

ครั้งที่ ๒ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ดังได้บรรยายบางรายละเอียดให้ท่านผู้อ่านได้ทราบแล้ว

^๔ สยามใช้จุลศักราชมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี จนถึงรัตนโกสินทร์ ต่อมาใช้รัตนโกสินทรศกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๒ แล้วเปลี่ยนมาใช้พุทธศักราชเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ จนถึงปัจจุบัน

อนึ่ง หากทราบปีจุลศักราช (จ.ศ.) อยากทราบว่าเป็นปีพุทธศักราช (พ.ศ.) เท่าใด ให้บวกด้วย ๑๑๘๑

หากทราบปีรัตนโกสินทรศก (ร.ศ.) อยากทราบว่าเป็นปีพุทธศักราช (พ.ศ.) เท่าใด ให้บวกด้วย ๒๓๒๔

เรียบเรียงจาก พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน

บริษัท โอเดียนสโตร์หุ้นส่วน จำกัด

๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๕

ผู้พิมพ์จำหน่าย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า

ทรงเป็นพระราชโอรสใน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ
พระราชสมภพเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๓
ขึ้นครองราชย์วันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๓
สวรรคตวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘
พระชนมพรรษา ๔๕ พรรษา ทรงครองราชย์ ๑๕ ปี

ทรงเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๖ แห่งราชวงศ์จักรี ทรงมี
ผลงานพระราชนิพนธ์ประเภท โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน โดยเฉพาะ
บทละครพูดทรงพระราชนิพนธ์ไว้มากมาย วรรณคดีสโมสรประกาศยกย่อง
พระราชนิพนธ์ ๓ เรื่อง ว่าเป็นเลิศ คือ

๑. หัวใจนักรบ เป็นเลิศประเภทบทละครพูด
๒. พระนลคำหลวง เป็นเลิศประเภทกวีนิพนธ์

๓. **มัทนะพาธา** หรือ **ตำนานแห่งดอกกุหลาบ** ทรงพระราชนิพนธ์ไว้เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๖ เป็นเลิศประเภท บทละครพูดที่ใช้คำฉันทน์ เป็นของแปลกและแต่งได้ยาก ยังไม่เคยมีกวีคนใดเคยแต่งมาก่อน บทละครพูดเรื่องนี้ไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก เนื่องด้วยอ่านยาก-เข้าใจยากนั่นเอง

แต่พระราชนิพนธ์ประเภทละครพูดที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมากที่สุดคือเรื่อง **เวนิสวานิช** เป็นบทละครพูดที่แปลมาจากเรื่อง **The Merchant of Venice** ของ **William Shakespeare** ที่แต่งไว้เมื่อประมาณ ปี ค.ศ. 1595-1597 (พ.ศ. ๒๑๓๘-๒๑๔๐) เป็นช่วงกลางรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมัยกรุงศรีอยุธยาโพ้น ละครพูดเรื่องนี้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๙

ในคำนำผู้เรียบเรียง (แปล) ทรงอธิบายไว้ตอนหนึ่งว่า “...ข้าพเจ้าจึงได้เลือกเรื่อง **“เวนิสวานิช”** มาแต่งเป็นภาษาไทย คงรูปให้เป็นละครเจรจาโต้ตอบกันตามแบบของเชกสเปียร์เดิม และถ้อยคำผูกเป็นกลอนไทย เพื่อให้รูปคล้ายของเดิมมากที่สุด....”

ทรงแปลเป็นไทยแล้วแต่งเป็นกลอนแปด หรือกลอนสุภาพ แสนจะไพเราะเพราะพริ้งยิ่งนัก อ่านแล้วจับจิตจับใจ ทรงพระราชนิพนธ์ด้วยพระอารมณ์โรแมนติกสุดๆ ดังในพระราชนิพนธ์ตอนหนึ่ง เชื่อว่าท่านผู้อ่านยังจำกันได้ แม้จะผ่านสายตามานานแล้วตั้งแต่สมัยเรียนหนังสือระดับมัธยมต้น ดังนี้

✦ *ความเอ๋ยความรัก*

เริ่มสมัครชั้นต้น ณ หนไหน?

เริ่มเพาะเหมาะกลางหว่างหัวใจ.

หรือเริ่มในสมองตรงจงดี?

แรกจะเกิดเป็นโฉนใครรูปร่าง?

อย่าอำพรางตอบสำนวนให้ควรที่
ครณอมกล่อมเกลี้ยงเลียงรต
ผู้ใดมีคำตอบชอบใจเออย

✦ ตอบเอยตอบถ้อย

เกิดเมื่อเห็นน้องน้อยอย่าสงสัย
ตาประสบตารักสมัครไรร
เหมือนหนึ่งให้อาหารสำราญครัน
แต่ถ้าแม่สายใจไม่สมัคร
เหมือนมำรักเสียแต่เกิดยอมอาสัญ
ได้แต่ชวนเพื่อนยามาพร้อมกัน
ร้องรำพันสงสารรักหนักหนาเออย

ฯลฯ

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ทรงมีพระอัจฉริยะทางโคลงสี่เป็น
อย่างยิ่ง ผู้เรียบเรียงจะแกลังกล่าวยกยอปอปั้นหามิได้ หม่อมหลวงปิ่น
มาลากุล ผู้เรียบเรียงพระประวัติพระองค์ท่าน สำนักงานเสริมสร้าง
เอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช
๒๕๓๓ ความตอนหนึ่งที่หน้า ๘๐ มีดังนี้

และยังมีโคลงอมตะ ซึ่งทรงพระราชนิพนธ์พระราชทานแก่ทหาร
อาสาสมัครสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ ที่กำลังเกิดขึ้นในทวีปยุโรป

เมื่อค่ำวันศุกร์ที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๑ สมเด็จพระอนุชาธิราช
เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ เสนาธิการทหาร
ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานคำขวัญให้ทหารที่จะไปราชการสงคราม
ในคืนวันนั้นก็ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไม่ รุ่งขึ้นจะเสด็จพระราชดำเนิน

ไปยังจังหวัดเพชรบุรี มีหมายกำหนดการให้เสด็จพระราชดำเนินไปจาก
พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ตั้งแต่ ๑๒.๓๐ น. เพื่อทรงประกอบพระราช-
พิธีราชศุภมงคล ที่พระที่นั่งศรเพชรปราสาท ณ พระราชวังพระราม-
ราชนิเวศน์ (พระราชวังบ้านปืน) ก่อนที่จะเสด็จลงเพื่อประทับรถยนต์
พระที่นั่งที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ด้วยมีเวลาเพียงเล็กน้อย แต่ก็ได้
ทรงพระราชนิพนธ์ออกมาดังที่ถ่ายเอกสารมานำเสนอต่อไปนี้

สุภาษิตสลั

๑ วิกิภพ	วงศิตน้อม	ภักดี	ทันท
รักชาติ	กอบกู้เกียรติ	แม่จ้าว	
รักศาสนา	กอบกู้บุญ	สัจจ	ธรรมเทว
รักศักดิ์	จงรักภักดี	โลก	ชั่วร้าย

๑ งามเกินขึ้น	งาม
รักถึงเทศ	อยู่
เป็น	ไทย
งาม	อยู่

๑ งามเกินขึ้น	งาม
รักถึงเทศ	อยู่
เป็น	ไทย
งาม	อยู่

๑ งามเกินขึ้น	งาม
รักถึงเทศ	อยู่
เป็น	ไทย
งาม	อยู่

ภพ. ๒3

กำหนดการในพระนิพนธ์ ๒๓/๒๓/๒๓

อนึ่ง ผู้เรียบเรียงขอขยายความเรื่อง สงครามโลกครั้งที่ ๑ สักเล็กน้อย พอให้ผู้อ่านที่เกิดไม่ทัน เข้าใจถึงมูลเหตุแห่งสงครามในมุมมองกว้างๆ ตามที่ คุณธนุ แก้วโอภาส ได้ค้นคว้าและเรียบเรียงไว้ในหนังสือ **“ประวัติศาสตร์ยุโรป”** ที่หน้า ๔๔๓ บางส่วนดังต่อไปนี้

“สงครามโลกครั้งที่ ๑ เกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๑๔-๑๙๑๘ (พ.ศ. ๒๔๕๗-๒๔๖๑) สาเหตุสำคัญเกิดขึ้นเพราะในเวลานั้น อังกฤษต้องการเป็นมหาอำนาจทางทะเล และจากความเป็นมหาอำนาจทางทะเล อังกฤษจึงมีเครื่องมือสำคัญใช้อำนาจของตนล่าอาณานิคมทั่วโลก ส่วนเยอรมนีเมื่อทำการปฏิวัติอุตสาหกรรมตามอังกฤษแล้ว แล้วเข้ามาแข่งขันกับอังกฤษจนก้าวหน้าเลยอังกฤษในทางเทคโนโลยี เยอรมนีจึงสร้างแสนยานุภาพทางเรือขึ้นมาเพื่อแย่งชิงความเป็นใหญ่เหนือยุโรปและโลกไปจากอังกฤษ ผลจากความพยายามแข่งขันกันระหว่าง ๒ มหาอำนาจของยุโรปถึงจุดจบด้วยการระเบิดออกมาเป็นสงครามโลกครั้งที่ ๑”

ส่วนแก่นของปัญหาอันเป็นมูลเหตุปัจจุบันให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ รองศาสตราจารย์ ร.อ.หญิง สุปราณี มุขวิจิตร เรียบเรียงไว้ในหนังสือชื่อ **“ประวัติศาสตร์ยุโรป”** หน้า ๒๕๕ บางส่วน ดังนี้

“เหตุปัจจุบันเกิดขึ้นในวันอาทิตย์ที่ ๒๘ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๑๔ (พ.ศ. ๒๔๕๗) คือการลอบปลงพระชนม์ อาร์ชดยุก ฟรานซ์ เฟอร์ดินานด์ รัชทายาทแห่งราชอาณาจักรออสเตรีย-ฮังการี และพระชายาเคาน์เตสส์ โซฟี โซเทกซ์ ซึ่งเป็นคนเชื้อชาติเซอร์เบีย ในขณะที่อาร์ชดยุกฯ และพระชายากำลังเสด็จเยี่ยมเยียนประชาชนชาวบอสเนียที่เมืองซาราเจโว ซึ่งเป็นเมืองหลวงของแคว้นบอสเนีย... ต่อมาทราบว่าผู้เป็นฆาตกรนั้นคือพริณซิพเป็นชาวเซอร์เบีย...จอมพลคอนราดฯ เสนาธิการทหารของออสเตรียได้ประกาศโดยทันทีว่า การลอบปลงพระชนม์ดังกล่าวเป็นการ

ประกาศสงครามของ เซอร์เบีย ต่อมหาอาณาจักร ออสเตรีย-ฮังการี...”

แล้วสงครามโลกครั้งที่ ๑ ก็ระเบิดขึ้น จนลุกลามไปทั่วโลก ทำให้สยามมีอนุสาวรีย์ทหารอาสา อยู่ที่มุมนามหลวงด้านเหนือที่เรารู้จักกันดี

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดพระราชนิพนธ์ บทละครพูดเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะมีผลงานประเภทนี้ของพระองค์มากมาย ผู้เรียบเรียงค้นคว้ามาเรียนให้ทราบตามที่ค้นคว้ามาได้ดังนี้

บทละครที่ทรงใช้พระนามแฝง “ศรีอยุธยา” นั้น สำหรับงานพระราชนิพนธ์บทละคร เมื่อพระองค์เสวยราชย์แล้ว เท่าที่รวบรวมมาได้มีดังนี้

กุศโลบาย-ทรงแปลมาจากเรื่องภาษาอังกฤษชื่อ “A Royal Family”

หนังสือ/สื่อเก่า-ในเล่มเดียวกัน เป็นละครพูด ๓ องก์ และ ๔ องก์ ตามลำดับ

กลแตก/หมายน้ำบ่อหน้า-ในเล่มเดียวกัน เป็นละครพูดเรื่องละ ๔ องก์ ทั้งสองเรื่อง

เสียดสี/ผู้ร้ายแฝง/แก้แค้น-ในเล่มเดียวกัน

ประเภทบทละครพูด ไม่ใช้นามปากกา

ศกุนตลา - เรื่องศกุนตลานี้ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์มหาภารตยุทธ

สาวิตรี - เรื่องสาวิตรีนี้ เป็นเหตุการณ์ที่สืบเนื่องมาจากคัมภีร์มหาภารตะ

ตามใจท่าน - ทรงแปลมาจากเรื่อง “As You Like It” ของเชกสเปียร์

- วิวาหพระสมุท** - อยู่ในเล่มเดียวกันกับตามใจท่าน แต่ไม่แจ้งที่มาของเรื่อง
- เจ้าคุณเจ้าชู้** - ทรงแปลมาจากภาษาอังกฤษ ของ อาร์เธอร์วินปิเนโร
- จัดการรับเสด็จ** - อยู่ในเล่มเดียวกันกับเจ้าคุณเจ้าชู้ แต่ไม่แจ้งที่มาของเรื่อง
- พระร่วง** - โครงเรื่องนำมาจากพงศาวดาร ให้สมาชิกเลือกปาร์กษา
ดินแดนเล่น
- เพื่อนตาย** - ทรงแปลมาจากภาษาอังกฤษ ชื่อ มายเฟรนด์ ยารเลต์
อันเป็นที่มาของชื่อสุนัขทรงเลี้ยงที่ชื่อย่าเหล

ในตู้สมุดส่วนตัวของผู้เรียบเรียงยังมีอีกมากกว่าสิบเล่ม ที่ไม่สามารถให้รายละเอียดบทละครที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ทั้งหมดได้ เพราะว่าจะกินเนื้อที่หน้ากระดาษท่านอื่นมากเกินไปจนจำเป็น แต่เล่มที่น่าสนใจที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ ทรงพรรณนาความร้อยแก้ว

“จดหมายเหตุ ประพาสหัวเมืองฝ่ายใต้ เมื่อ ร.ศ. ๑๒๘-พ.ศ. ๒๔๕๒” ก่อนขึ้นครองราชย์ ๑ ปี เสด็จโดยเรือพระที่นั่งมหาจักรี จากท่าราชวรดิฐ เมื่อวันที่ ๘ เมษายน จนกระทั่งถึงจังหวัดนครศรีธรรมราช จนเสด็จกลับถึงพระนครเมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม เป็นจดหมายเหตุที่ดีมากเรื่องหนึ่ง

จดหมายเหตุเรื่องนี้ ทรงเล่าด้วยวิธีเขียนมาในรูปจดหมายเหตุที่พระองค์ทรงใช้นามแฝงว่า **นายแก้ว** มีจดหมายถึง **ท่านพรานบุญ** ซึ่งสมมุติขึ้นมาเพื่อให้มีผู้รับกระมัง แล้วทรงเล่าถึงการเดินทางคล้ายๆ พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน ในรัชกาลที่ ๕ ยังไงยังงั้น

จะขอเล่าหนึ่งถึงพระอารมณ์ขันของพระองค์ เหตุเกิดที่พลับพลาที่ประทับ ตำบลทับเที่ยง อำเภอบางรัก แขวงเมืองตรัง วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ทรงพระราชนิพนธ์ในจดหมายเหตุฉบับที่ ๙ ความตอนหนึ่งว่า

“...อีกอย่างหนึ่งผมสังเกตว่า ราษฎรค่านับเป็นกันโดยมาก ผมทราบว่าได้สั่งสอนกันไว้นานแล้ว ค่านับกันเสียจนถึงดี ไม่ใช่ค่านับแต่เฉพาะเวลาที่เย็นๆ อยู่ **แม้เวลานั่งอยู่ก็ค่านับ...เขามีความตั้งใจดีอยู่แล้ว ไม่ควรจะไปยืมเยาะหัวเราะเขา**”

ขออนุญาตเพิ่มเติม และสะกิดต่อมความทรงจำให้ท่านผู้อ่านนิดหนึ่งว่า มณฑลภูเก็ต มีเมืองในสังกัด ๗ เมืองด้วยกันคือ เมืองภูเก็ต เมืองกระปี่ เมืองตรัง เมืองตะกั่วป่า เมืองพังงา เมืองระนอง และเมืองสตูล โดยมีเมืองภูเก็ตเป็นที่ตั้งที่ทำการมณฑล

ช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๔๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๔๖ ช่วงระยะเวลา ๑๔ ปีนี้ ผู้ดำรงตำแหน่งข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตคือ พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ผู้เรียบเรียงขอพินทองไปที่ท่านข้าราชการระดับล่างลงมา ที่สอนให้พลเมืองลูกบ้านยืนโค้งค่านับพระเจ้าแผ่นดินอย่างสวยงามยิ่ง แต่สะเพร่าอย่างไม่น่าให้อภัยที่ต้นลี้มเสียดสนิท มิได้บอกเตือนเลยว่า

“นี่ นายไข่นุ้ย เวลาพระองค์เสด็จผ่านยามที่ไข่นุ้ยนั่งรับเสด็จนะ ต้องหมอบกราบเท่านั้น”

สมเด็จพะเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
(พระองค์เจ้าชายดิศวรกุมาร)

ท่านถือกำเนิดในพระบรมมหาราชวัง ทรงเป็นพระโอรสใน
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
และเจ้าจอมมารดา ชุ่ม ท่านเป็นต้นราชสกุล ดิศกุล ณ อยุธยา
ท่านประสูติเมื่อวันเสาร์ ที่ ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๐๔
ทรงเป็นพระอนุชาต่างพระราชมารดากับรัชกาลที่ ๕

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงมีผลงานพระนิพนธ์
ร้อยแก้วมากมาย ในวงการประวัติศาสตร์ทราบกันดี เช่น สารานุกรม
ไทยรบบว่า นิทานโบราณคดี พระราชพงศาวดาร รัชกาลที่ ๕ ประวัติ
บุคคลสำคัญ ฯลฯ